

Klinik Araştırma

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörler*

Ahmet ERGİN¹, Türker BEKAR¹, Güliz AYDEMİR ACAR^{1,a}

¹Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı tıp öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki araştırmada evrendeki birey sayısının %79,6'sına ulaşılmıştır (N =570) Araştırmaya katılan öğrenci sayısı 454'tür. Araştırmanın veri toplama aracı 55 sorudan oluşan anket formudur. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları Toplumsal Cinsiyet Rol ve Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20,8±2,38 olup, %45,4'ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması 158,7±21,7'dir. Öğrencinin sınıfı ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Kadın öğrenciler, annesi çalışanlar, ebeveynleri ayrı olanlar, sosyal kulüplere üye olanlar daha eşitlikçi tutumlara sahipken, kardeşi olanlar daha gelenekçi tutumlara sahiptir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Sonuç: Tıp fakültesindeki öğrenciler çoğunlukla toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde tutumlara sahiptir. Tıp eğitimi toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları etkilememektedir.

Anahtar Sözcükler: Cinsiyet Rolü, Tıp Fakültesi, Tutum.

ABSTRACT

Attitudes of Students of Medical Faculty to Gender Roles and Affecting Factors

Objective: The aim of this study is to determine the attitudes of the intended medical students towards social sex roles and other factors affecting this attitude .

Material and Method: In the cross-sectional study, 79.6 % of the students were reached (N=570). The number of students participating in the survey was 454. The survey data collection tool is a questionnaire consisting of 55 questions. The attitudes of students towards gender roles were assessed by the Gender Role and Attitude Scale (TCRSS).

Results: The average age of the students is 20,8 ± 2,38 and 45,4% are male students. The average score of the students in the TCRSS is 158.7 ± 21.7. There was no statistically significant difference between the student and their class according to the point of attitude towards gender roles. Female students, mothers, separated parents, members of social clubs have more egalitarian attitudes, while siblings have more traditional attitudes.

Conclusion: Students in the medical faculties often have attitudes towards gender equality. Medical education does not affect attitudes towards gender roles.

Keywords: Medical Faculty, Attitude, Gender Identity.

Bu makale atıfta nasıl kullanılır: Ergin A, Bekar T, Aydemir Acar G. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörler. Fırat Tıp Dergisi 2019; 24 (3): 122-128.

How to cite this article: Ergin A, Bekar T, Aydemir Acar G. Attitudes of Students of Faculty of Medicine to Gender Roles and Affecting Factors. Fırat Med J 2019; 24 (3): 122-128.

Cinsiyet bireyin kadın veya erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. "Toplumsal cinsiyet (Gender)" ise herhangi bir kültürde kadın ve erkeğe biyolojik cinsiyeti nedeniyle uygun görülen toplumsal ve kültürel davranış biçimleri, beklentiler, sorumluluklar ve roller bütünüdür (1). Toplumsal cinsiyet rolleri sosyal yaşam içerisinde kaynaklardan, fırsatlardan ve hizmetlerden yararlanmada kadınlar aleyhine belirgin eşitsizlikler yaratmaktadır. Sağlık hizmetlerine erişim ve kullanma da bu eşitsizliklerin yaratıldığı alanlardan biridir. Ülkemizde halen daha toplumsal baskılar sonucu kadınlar eşlerinden izin almadan sağlık kurumuna gidememekte, aile planlaması hizmetlerinden yararlanamamakta; kız çocuklar

çocukluk dönemi hastalıklarına karşı tedavi almada gecikmekte, aşılama hizmetlerinden erkek çocuklara göre daha az yararlanmaktadır (2). Kadınların biyolojik cinsiyetinden kaynaklı hastalıkların dışında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçları olan istenmeyen gebelik, sağlıksız düşükler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve şiddet gibi etmenler de kadın sağlığını tehdit etmektedir (3). Bu açıdan geleceğin hekimlerinin sağlığını sosyal belirleyicilerinden biri olan toplumsal cinsiyete karşı duyarlı bir bakış açısına sahip olmaları gerekmektedir. Geleneksel kadın sağlığı gebelik ve üreme sağlığına odaklanırken, dünyada cinsiyete duyarlı tıbbi ilgi gitgide artmaktadır (4). Toplumsal cinsiyete duyarlı tıp eğitimi sağlık hizmeti sunumunda kadından yana pozitif

*Yazışma Adresi: Güliz AYDEMİR ACAR, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye

Tel: 0258 296 1650

Geliş Tarihi/Received: 19.04.2018

e-mail: glz.1986@outlook.com

Kabul Tarihi/Accepted: 23.11.2018

* Bu çalışma 19.Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde tartışmalı poster bildirisi olarak sunulmuştur (19 Mart 2017, Antalya).

tif ayrımcılığı gözetir, eşitsizlikleri kapatmaya çalışır ve biyolojik-toplumsal cinsiyete dair süreçleri, durumları ve tedavileri kapsar (3). Ülkemizde yapılan araştırmalarda tıp öğrencileri eşitlikçi bakış açısına daha yakın bulunmuş ve tıp eğitiminin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları önemli şekilde değiştirmedeği görülmüştür (3, 5-7).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) “21 Yüzyılda Herkes için Sağlık” hedefleri içinde sağlıktaki sosyodemografik farklılıklardan doğan eşitsizliklerin azaltılmasına ve tüm sektörlerin sağlıkla ilgili sorumluluklarını kabul etmesi gerektiğine yer vermektedir (8). Üniversiteler bu bağlamda sağlığı geliştiren ve toplumsal cinsiyet rollerine çağdaş bir bakış açısı kazandıran ortamlar olmalıdır.

Bu araştırmanın amacı Tıp Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan birinci, üçüncü ve altıncı sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının belirlenmesi, tıp eğitiminin ve buna etki edebilecek diğer faktörlerin incelenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kesitsel tipteki bu epidemiyolojik araştırma Eylül-Ekim 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini bir Tıp Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan birinci, üçüncü ve altıncı sınıf öğrencileri oluşturmuştur (N =570). Örneklem seçimine gidilmemiş olup evrendeki tüm bireylerin araştırmaya katılımı hedeflenmiştir. Evren sayısının %79,6’sına ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan kişi sayısı 454’tür. Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul’undan 11.10.2016 tarih ve 18 sayılı karar ile gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı 55 sorudan oluşan anket formudur. Araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilerin kendisi tarafından anket formu doldurulmuş olup; araştırma verileri bu şekilde toplanmıştır. Anket formunda sosyodemografik özellikleri, sosyal ve mesleki aktiviteleri sorgulayan 17 soru bulunmaktadır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları Toplumsal Cinsiyet Rol ve Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ile değerlendirilmiştir. 2008 yılında Zeyneloğlu tarafından geliştirilen ölçeğin Türkiye’de geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış olup; Cronbach alfa sayısı 0,90 olarak bulunmuştur. Otuzsekiz maddeden oluşan 5’li likert tipindeki bu ölçek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi tutum cümlelerine “tamamen katılıyor” ise 5 puan, “katılıyor” ise 4 puan, “kararsız” ise 3 puan, “katılmıyor” ise 2 puan, “kesinlikle katılmıyor” ise 1 puan olacak şekilde puanlandırılmaktadır. Eşitlikçi olmayan tutum cümleleri tam tersi şekilde puanlanmaktadır. Bu puanlamaya göre ölçekten en yüksek “190”, en düşük ise “38” puan alınabilmektedir. Öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ölçekten alacağı en yüksek puan “eşitlikçi tutuma” sahip olduğunu, en düşük puan ise “geleneksel tutuma” sahip olduğunu göstermektedir (9).

Araştırmanın bağımlı değişkenini Toplumsal Cinsiyet Rol ve Tutum Ölçeği’nden alınan puan oluşturmaktadır. Öğrencinin sınıfı araştırmamızın ana bağımsız değişkeniyken, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, şu anda yaşanılan yer, geçmişte en uzun süre yaşanılan yer, annenin ev dışında bir işte çalışması, aile yapısı, gelir durumu, aile içinde iş bölümü olması, öğrencinin sosyal ve mesleki aktiviteleri araştırmanın diğer bağımsız değişkenleridir.

İstatistiksel analizler için SPSS 15 programı kullanılmıştır. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu analitik yöntemlerle (Kolmogorov-Smirnov/Shapiro-Wilk testleri) incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistikler normal dağılım değişkenler için ortalama ve standart sapma; normal dağılmayan değişkenler için ortanca ve çeyrekler arası fark hesaplanarak verilmiştir. İsimsel değişkenler için frekans ve yüzde hesaplanmıştır. TCRTÖ puanı normal dağılıma uygunluk göstermediğinden bu parametre iki değişkenli karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, ikiden fazla değişkenli karşılaştırmalarda Kruskal-Wallis H kullanılarak karşılaştırılmıştır. p değeri <0,05 ise anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrenci sayısı 454’tür (%79,6). Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin %76,9’u, üçüncü sınıf öğrencilerinin %83,7’si, altıncı sınıf öğrencilerinin %79,8’i araştırmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20,8±2,38 olup, %45,4’ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %86,3’ünün en uzun süre yaşadığı yer kenttir; %94,7’si çekirdek aileye sahiptir. Öğrencilerin %81,3’ü ailesinde kadın ve erkek arasında iş bölümü yapıldığını, %48,2’si annesinin ev dışındaki bir işte çalışmış veya çalışmakta olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1a ve Tablo 1b’de gösterilmektedir.

Toplumsal cinsiyet konulu bir eğitime katıldığını belirtenler %20,5 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal ve mesleki aktiviteleri Tablo 2’de gösterilmektedir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları ortancası 162,2, çeyrekler arası fark 29,0 bulunmuştur. Öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları artış göstermesine rağmen istatistiksel olarak bu fark anlamlı bulunmamıştır (p =0,101).

Tablo 1a. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri.

		n	%
Yaş	17-20	220	48,5
	21-24	194	42,7
	25-28	34	7,5
	Yanıtız n:	6	1,3
	Yaş ortalaması (SS) :	20,8 ±2,38	
Cinsiyet	Kadın	248	54,6
	Erkek	206	45,4
Dönem	1.sınıf	194	42,7
	3.sınıf	149	32,8
	6.sınıf	111	24,4
Anne eğitim durumu	Okuma bilmiyor	4	0,9
	Okuma biliyor	11	2,4
	İlkokul	100	22,0
	Ortaokul	55	12,1
	Lise	119	26,2
	Üniversite ve üzeri	164	36,1
	Yanıtız n:	1	0,2
Baba eğitim durumu	Okuma bilmiyor	4	0,9
	Okuma biliyor	5	1,1
	İlkokul	54	12,0
	Ortaokul	40	8,9
	Lise	96	21,3
	Üniversite ve üzeri	252	55,9
	Yanıtız n:	3	0,7
Anne mesleği	İşçi	18	4,0
	Memur	117	25,8
	Esnaf	12	2,6
	Serbest	27	5,9
	Çalışmıyor/Emekli	269	59,3
	Yanıtız n:	11	2,4
	Baba mesleği	İşçi	35
Memur		193	42,5
Esnaf		42	9,3
Serbest		61	13,4
Çalışmıyor/Emekli		110	24,2
Yanıtız n:		13	2,9
En uzun süre yaşanan yer		Kırsal	59
	Kent	392	86,3
	Yanıtız n:	3	0,7

Tablo 1b. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri.

		n	%
Anne ve baba birlikteliği	Birlikte	422	93,0
	Ayrı	17	3,7
	Ebeveynlerden en az birisi vefat	15	3,3
Aile yapısı	Çekirdek aile	430	94,7
	Geniş aile	22	4,8
	Yanıtız n:	2	0,4
Aile geliri (YTL)	<1500	46	10,1
	1500-3000	130	28,6
	3000-5000	142	31,3
	>5000	132	29,1
	Yanıtız n:	4	0,9
Ailede kadın erkek arasında iş bölümü	Var	369	81,3
	Yok	83	18,3
	Yanıtız n:	2	0,4
	Annenin ev dışında çalışma durumu	Çalışıyor/Çalıştı	219
Çalışmıyor/Çalışmadı		228	50,2
Yanıtız n:		7	1,5
Kardeşler		Hiç kardeşi olmayanlar	40
	En az 1 kardeşi olanlar	414	91,2
Erkek kardeş varlığı	Var	250	55,1
	Yok	204	44,9
Kız kardeş varlığı	Var	263	57,9
	Yok	191	42,1

Tablo 2. Öğrencilerin sosyal ve mesleki aktiviteleri.

		n	%
Sosyal kulübe katılma	Katılanlar	286	63,0
	Katılmayanlar	168	37,0
Toplantı ve kongreleri takip etme	Takip edenler	220	49,1
	Takip etmeyenler	228	50,9
Gelir getiren işte çalışma	Çalışanlar	29	6,4
	Çalışmayanlar	425	93,6
Toplumsal cinsiyet konulu bir eğitime katılma	Katılanlar	93	20,5
	Katılmayanlar	361	79,5

Öğrencilerin sınıflarına göre TCRTÖ'nden almış oldukları puanlar Tablo 3'de gösterilmektedir. Kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine göre tutum puanları erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur ($p < 0,001$). Anne eğitimi lise ve üzeri olanlarda toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanı daha yüksektir ($p = 0,046$). Öğrencinin yaşı, annenin mesleği, babanın mesleği ve aile geliri ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Anne ve babası ayrı olanlarda toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanı, bir arada yaşayanlara göre daha yüksek bulunmuştur ($p = 0,019$). Annesi ev dışındaki bir işte çalışmış veya çalışmakta olanların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları daha yüksektir ($p = 0,007$). Uzun süre yaşanan yer, aile içinde iş bölümünün olması, aile yapısı ve öğrencinin şu anda birlikte yaşadığı kişiler ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanı arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Hiç kardeşi olmayanların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanı en az bir kardeşi olanlara göre daha yüksektir ($p = 0,008$). Erkek kardeşi olmayanlarda toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanı daha yüksek bulunmuştur ($p = 0,004$). Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre TCRTÖ'nden almış oldukları puanlar Tablo 3'de gösterilmektedir. Herhangi bir sosyal kulübe üye olan, toplumsal cinsiyet konulu eğitime katılan, toplantı ve kongreleri takip eden öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanı daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 3. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre TCRTÖ puanları.

TCRTÖ	Ortanca	Q (25-75)	p*
Dönem	162,2	29,0	
1.sınıf	159,9	26,1	0,101
2.sınıf	164,0	37,0	
3.sınıf	163,0	24,5	
Cinsiyet			
Kız	168,5	22,5	<0,001
Erkek	154,0	30,8	
Yaş			
17-20	161,0	28,0	0,113
21-24	161,0	30,2	
25-28	167,0	24,7	
Anne mesleği			
İşçi	163,0	27,0	0,309
Memur	165,5	27,5	
Esnaf	157,0	42,0	
Serbest	169,0	27,0	
Çalışmıyor/Emekli	162,0	28,0	
Baba mesleği			
İşçi	160,0	30,5	0,497
Memur	163,0	30,7	
Esnaf	164,5	29,2	
Serbest	165,5	25,2	
Çalışmıyor/Emekli	163,0	22,0	
Anne eğitim durumu			
Ortaokul ve altı	161,0	31,0	0,046
Lise ve üzeri	164,0	26,0	
Baba eğitim durumu			
Ortaokul ve altı	162,0	31,0	0,391
Lise ve üzeri	164,0	27,0	
Aile geliri (YTL)			
<1500	155,8	20,0	0,110
1500-3000	164,2	36,0	
3001-5000	163,4	20,5	
>5000	164,0	32,7	
Anne ve baba birlikteliği			
Bir arada**	161,0	28,0	0,032
Ayrı	175,0	21,1	
Ebeveynlerden en az biri vefat	172,0	41,0	
En uzun süre yaşanan yer			
Kırsal	157,0	34,5	0,060
Kent	164,0	28,0	
Aile içi iş bölümü			
Yok	163,0	33,2	0,991
Var	164,0	27,0	
Annenin ev dışında çalışma durumu			
Çalışıyor/Çalıştı	166,5	19,5	0,007
Çalışmıyor/Çalışmadı	161,0	28,0	
Birlikte yaşanan kişiler			
Tek başına	166,0	30,0	0,067
Aileyle	162,5	28,0	
Arkadaşlarla	163,0	27,5	
Aile yapısı			
Çekirdek Aile	164,0	28,0	0,071
Geniş Aile	155,0	44,2	
Kardeşler			
Hiç kardeşi olmayanlar	169,5	24,1	0,008
En az 1 kardeşi olanlar	161,0	29,0	
Erkek kardeş varlığı			
Var	159,4	28,2	0,004
Yok	166,0	28,0	
Kız kardeş varlığı			
Var	162,0	29,0	0,392
Yok	163,0	28,0	

*TCRTÖ puanı normal dağılıma uymadığından ikili karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, ikiden fazla değişkenle yapılan karşılaştırmalarda Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır.

**Gruplar kendi arasında ikili olarak tekrar karşılaştırılmış farkın hangi değişkenden kaynaklandığı belirtilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin sosyal ve mesleki aktivitelerine göre TCRTÖ puanları.

	Ortanca	Q(25-75)	p*
Sosyal kulübe katılma			
Katılanlar	166,0	25,0	<0,001
Katılmayanlar	156,0	31,0	
Toplantı ve kongreleri takip etme			
Takip edenler	164,0	28,0	0,037
Takip etmeyenler	160,9	28,5	
Gelir getiren işte çalışma			
Çalışanlar	164,0	19,5	0,197
Çalışmayanlar	163,0	28,0	
Toplumsal cinsiyet konulu bir eğitime katılma			
Katılanlar	167,5	31,8	0,037
Katılmayanlar	163,0	28,0	

* TCRTÖ puanı normal dağılıma uymadığından ikili karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

TARTIŞMA

Tıp Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptığımız araştırmada öğrenciler genel olarak eşitlikçi bakış açısına yakın olarak bulunmuştur. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda da benzer bulgu saptanmıştır. Direk ve ark'nın (5) birinci ve altıncı sınıf tıp öğrencilerinde yaptığı araştırma sonuçları bizim araştırmamızla benzerlik göstermektedir. Altınöz ve ark'nın (6) birinci ve altıncı sınıf tıp öğrencilerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin eşitlikçi rolleri benimsediği görülmüştür. Varol ve ark'nın (3) tıp fakültesi birinci sınıflarda yaptığı araştırmada öğrencilerin yüksek düzeyde toplumsal cinsiyet duyarlılığına sahip olduğu bulunmuştur. Araştırmada öğrenciler öğretim hayatında ilerledikçe toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları daha eşitlikçi olmasına rağmen aradaki fark anlamlı bulunmamıştır. Tıp eğitiminin öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını belirgin olarak değiştirmediklerini belirtmek mümkündür. Bunun nedeni tıp fakültesi öğrencilerinin öğretim hayatının ilk yıllarından beri zaten eşitlikçi tutumlara sahip olması olabilir. Ayrıca genel olarak ülkemizde tıp eğitiminin hastalıkları tanı ve tedavisine daha çok odaklanması, sağlığın sosyal yönünü göz ardı etmesi ve toplumsal cinsiyet konulu derslerin tıp eğitimi müfredatında yer almaması bu bulguda etkili olmuş olabilir. Ülkemizde yapılan araştırmalar da bizim bulgumuza destekler niteliktedir. Phillips ve Ferguson (10) tarafından yapılan çalışmada tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları 3 yıl sonra tekrar değerlendirilmiş ve daha eşitlikçi algılara sahip oldukları bulunmuştur. Bunun nedeni bizim araştırmamızdan farklı olarak bu araştırmanın aynı grupta yapılmış olması olabilir. Ülkemizde farklı bölümlerdeki öğrenciler arasında yapılan benzer araştırmalarda ebelik/hemşirelik ve eğitim fakültesindeki öğrencilerin tıp öğrencilerinden daha az eşitlikçi tutumlara sahip olduğu görülmektedir (11-14). Tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin genel olarak başarılı bir eğitim hayatına sahip olması ve toplumsal cinsiyet kavramının sağlık konuları içinde tartışılıyor olması toplumsal cinsiyet rollerine yönelik

tutumları etkilemiş olabilir. Kadınlara yönelik eşitsizliklere ilginin zamanla arttığı göz önüne alındığında araştırma yapılan yılların farklı olması da bu bulguda etkili olabilir. Pestell ve Ball (15) tarafından yapılan araştırmada tıp öğrencileri hukuk öğrencilerinden daha tutucu, Parlow ve Rothman (16) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilimler ve hemşirelik öğrencilerinden daha az liberal bulunmuştur. Kültürel farklılıklar toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında önemli bir etken olabilir.

Araştırmada kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu görülmektedir. Ülkemizde yapılan araştırmaların çoğunluğunda erkekler eşitlikçi olmayan rolleri daha fazla benimsemektedir. Erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarına sahip olmalarının nedeni, bu yargıların kendi yararlarına olmasına ve bu durumun toplum tarafından destek görmesine bağlı olabilir (17). Kadınlar daha fazla eşitsizliklerin mağduru olduğu için toplumsal cinsiyet konusu onlar için daha anlamlı ve yaşamsal algılanıyor olabilir (18). Zeyneloğlu'nun (17) Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinde yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin görüşleri cinsiyet ayrımcılığını destekler nitelikte bulunmuştur. Uçar'ın (19) yaptığı araştırmada da kadın öğrenciler erkekler göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olarak bulunmuştur. Öngen ve ark'nın (20) yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerinin farklılık gösterdiği ve kızların erkekler nazaran daha eşitlikçi tutum ve rollere sahip oldukları, erkeklerin daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Pınar ve ark'nın (21) yaptığı araştırmada erkeklerin, kız öğrencilere göre daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları belirlenmiştir. Çetinkaya (22) yaptığı araştırmada kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını tespit etmiştir. Önder ve ark'nın (23) Ankara'da yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin kızlara oranla daha eşitlikçi tutuma sahip olduğunu saptanmıştır. Japon üniversite öğrencilerinden erkek öğrencilerin kadınlara göre daha fazla geleneksel cinsiyet algısına sahip olduğu; Çinli üniversite öğrencilerinden kadın öğrencilerin erkekler oranla daha eşitlikçi olduğu bildirilmiştir (24).

Araştırmada annesi ev dışında çalışan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları daha eşitlikçi olarak bulunmuştur. Çocuklarda toplumsal cinsiyet kalıpları 3-7 yaşları arasında kazanılmaktadır. Sosyal bilişsel teoriye göre bu kalıp yargılar modelleme, deneyimleme ve doğrudan eğitim yoluyla oluşmaktadır (25). Buna dayanarak çalışan anneyi rol model alan çocuğun toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsediği söylenebilir. 2013 yılı Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasına göre çalışan kadınlar çalışmayanlara göre daha fazla toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde görüş bildirmiştir. Ancak ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu 2016 yılı verilerine göre 15 yaş ve üstü kadınların %32,5'i işgücüne katılmaktadır. Kadınların çalışma yaşamındaki konumu, neo-klasik sermaye kuramına göre kadınların vasıf, tecrübe ve bilgi yetersizliğinden kaynaklanır ve bunu nedeni de aile, çocuk bakımı

ve ev işleridir. Feminist kuram ise kadınların çalışma yaşamına katılımını sorgularken toplumsal ve biyolojik cinsiyete dayalı iş bölümüne dikkati çeker. Bu işbölümü kadına ev içi çalışma ya da üremeye ilişkili, erkeğe de kamusal ya da üretimle ilişkili yükümlülükleri getirir (26). Araştırma sonuçları toplumsal cinsiyete rollerine yönelik kalıp yargıların değiştirilmesinde kadın istihdamının ve statüsünün önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Uçar'ın (19) yapmış olduğu araştırmada annesi çalışan öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde tutumlara sahip olduğu görülmektedir. Öngen ve Aytaç (20) tarafından üniversite öğrencilerinde yapılan benzer bir çalışma da bizim bulgumuzu destekler niteliktedir. Atış (11) tarafından ebelik hemşirelik birinci ve dördüncü sınıflarda yapılan çalışmada annenin çalışma durumuyla TCRTÖ puanı arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sönmez ve ark'nın (7) bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde yaptıkları araştırmada annesi ev kadını olanların daha geleneksel tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Pınar ve ark (21) bir üniversite öğrenci yurdunda toplumsal cinsiyete ilişkin tutum belirlemek için yaptıkları çalışmada annenin çalışma durumunun öğrencilerin tutumları üzerinde olumlu yönde etkili olduğunu belirlemiştir.

Araştırmaya göre anne eğitimi lise ve üzeri olan öğrenciler toplumsal cinsiyet rollerine yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahiptir. Varol ve ark'nın (3) birinci sınıf tıp öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (CEÖ) kullanarak yaptığı araştırmada anne ve baba eğitim düzeyi ilkökul ve altında olanların puan ortalaması, ilkökul üzerinde eğitime sahip olanlardan istatistiksel daha düşük saptanmıştır. Sönmez ve ark (7) birinci sınıf tıp öğrencileriyle yaptıkları çalışmada anne ve babaları ortaokul ve altı eğitimlilerin TCRTÖ'den daha düşük puan aldığını bildirmiştir. Aylaz ve ark (27) üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşlerini belirlemek için yaptığı çalışmada annenin eğitim durumunun yüksek olmasının öğrencilerin cinsiyet rol ayrımcılığını azalttığını belirlemiştir. Aylaz ve ark'nın (27) çalışmasında bizim araştırmamıza benzer şekilde baba eğitimi ile cinsiyet rollerine ilişkin tutum arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Pınar ve ark (21) çalışmasında geleneksel tavrı en fazla olan grupta anne eğitim düzeyi düşük olanların bulunduğunu bildirmiştir. Çetinkaya'nın (14) yaptığı araştırmaya göre anne eğitim düzeyinin arttıkça toplumsal cinsiyet rol tutum ölçeğinden alınan puan artmaktadır. Araştırmada sosyal kulüplere üye olanların toplumsal eşitliğini daha fazla benimsedikleri bulunmuştur. Noyan'ın (28) araştırmasında, spor yapan kadınların, spor yapmayan kadınlara göre daha kendine güvenen, dışa dönük, sosyal yeterliliğe sahip olduğu bulunmuştur.

Araştırmada toplumsal cinsiyet konulu eğitime katılanlar katılmayanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olarak bulunmuştur. Esen'in (18) eğitim fakültesindeki öğrencilerde toplumsal cinsiyet duyarlılık ve farkındalığı geliştirmek için yaptığı araştırmada eğitim sonunda fark saptanmıştır. Ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin zorunlu ders olarak üniversitelerin müfredatına entegre edilmesi ve kadın dostu üniversiteler oluştu-

rulmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Ancak bu tek başına yeterli olmayacaktır. Çünkü üniversitelerde okutulan ders kitapları ve akademisyenlerin tutumu bağlamında toplumsal cinsiyet kalıp yargılar yeniden üretilmektedir (18).

Araştırmada ebeveynleri ayrı olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları daha eşitlikçi olarak bulunmuştur. Bunun nedeni kişinin ebeveynlerinden birini daha mağdur olarak görmesi olabilir.

Araştırmada kardeşi olanların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları daha gelenekçi bulunmuştur. Bu bulgu kardeş varlığında erkek ve kız çocuğa yüklenen toplumsal rollerin daha belirgin olması ve ailede erkek çocuğa biçilen değer ile ilgili olabilir. Kardeşi olmayanların daha eşitlikçi olmasının nedeni, ailelerin çocuğun sosyal gelişimine ve eğitimine daha fazla duyarlı olması olabilir. Araştırmada erkek kardeşe sahip olan öğrencilerin daha gelenekçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Aydın ve ark. (12) araştırmasında kız kardeşi olanlarda tutum puanı daha düşük bulunmuştur. Başçı ve Giray (29) tarafından farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinde yapılan benzer bir araştırmada toplumsal cinsiyet tutum puanı erkek kardeş sayısı ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Kardeşi olmayanların daha eşitlikçi olmasının nedeni ailelerin çocuğun sosyal gelişimine ve eğitimine daha fazla duyarlı olması olabilir.

Araştırmada tek başına yaşamak arkadaşları ve aileyle kalmaya göre toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları daha eşitlikçi yönde etkilemektedir. Atalay ve ark'nın (30) yaptığı araştırmada ailesiyle kalanların tutum puanı yurtda ve diğer yerlerde kalanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç olarak tıp fakültesinde öğrenim gören öğrenciler çoğunlukla toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde tutumlarına sahiptir. Tıp eğitimi toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları değiştirmemekle birlikte, toplumsal cinsiyet eğitimi alanlar daha eşitlikçidir. Sosyodemografik değişkenler toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları etkilemektedir.

Bu sonuçlara göre; tıp eğitimi müfredatında toplumsal cinsiyet derslerine yer verilmelidir. Ulusal düzeyde kadın istihdamının artırılmasına ve kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesine çalışılmalıdır. Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları etkileyen sosyodemografik değişkenlerin araştırılması önerilir.

Teşekkür: Araştırmaya katkılarından dolayı Dr. Kutlu Akbaş, Dr. Mehmet Emre Tuncer, Dr. Mehmet Özer, Dr. Köksal Kılıç, Dr. Ali Beyazgül, Dr. Zehra Akşit, Dr. Aynur Taylı, Dr. Faruk Yayan, Dr. Serkut Öztürk, Dr. Caner Coşkun, Dr. İzel Kutlu ve Dr. Salih Bütün'e teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Çelik Bekleviç A. Bir üniversite hastanesi araştırma görevlilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ve çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet rolleri algısının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2013.
2. Coşkun A, Özdilek R. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: sağlığa yansması ve kadın sağlığı hemşiresinin rolü. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2012; 9: 30-9.
3. Varol ZS, Çiçeklioğlu M, Taner Ş. Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algı düzeyi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. Ege Tıp Dergisi 2016; 55: 122-8.
4. Jenkins MR, Herrmann A, Tashjian A et al. Sex and gender in medical education: a national student survey. The Author(s) Biology of Sex Differences 2016; 7: 45.
5. Direk N, Irmak B. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2017; 31: 121-128.
6. Altınöz A.E, Günel N, Tosun Altınöz Ş, Köşger F, Eşsizoglu A. Tıp fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları: kesitsel bir çalışma. Klinik Psikiyatri 2018; 21: 271-7.
7. Sönmez Y, Olgun İzmirli G, Uskun E, Çelik A, Yürekli MV, Kişioğlu AN. Bir tıp fakültesinin birinci sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Available from: <http://uhsk.org/uhsk17/index.php/uhsk17/UHSKE D/paper/view/692>.

8. World Health Organization Europe. "Health 21 Health For All In The 21stCentury". http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/88590/EHFA5-E.pdf?ua=1 18.09.2017.
9. Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2011; 40: 409-20.
10. Phillips PS, Ferguson EK. Do students'attitudes toward women change during medical school? Can Med Assoc 1999; 160: 357-61.
11. Atış F. Ebelik/hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2010.
12. Aydın M, Bekar Özen E, Yılmaz Gören Ş, Sungur AM. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2016; 16: 223-42.
13. Karasu F, Göllüce A, Güvenç E, Çelik S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi 2017; 8: 21-7.
14. Çetinkaya Kodan S. Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. Nesne Dergisi 2013; 1: 21-43.
15. Pestell R, Ball JRB. Authoritarianism among medicine and law students. AustN Z J Psychiatry 1991; 25: 265-9.
16. Parlow J, Rothman A. Attitudes towards social issues in medicine of five health sciences faculties. Soc Sci Med 1974; 8: 351-8.
17. Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Eroğlu K, Taşkın L. Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007; 14: 26-38.
18. Esen Y. A study for developing gender sensitivity in pre-service teacher education. Education and Science 2013; 38: 280-95.
19. Uçar T, Aksoy Derya Y, Karaaslan T, Akbaş Tunç Ö. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları. STED 2017; 26: 96-103.
20. Öngen B, Aytaç S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. Sosyoloji Konferansları 2013; 48: 1-18.
21. Pınar G, Taşkın L, Eroğlu K. The behaviours of the students in dormitory of Baskent University against sexual role patterns. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi 2008; 47-57.
22. Çetinkaya Kodan S. Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. Nesne Dergisi 2013; 1: 21-43.
23. Önder ÖR, Yalçın AS, Göktaş B. Sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 2013; 2: 55-78.
24. Özcan A. Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. Doktora Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2012.
25. Friedman CK, Leaper C, Bigler RS. Do mothers'gender-related attitudes or comments predict young children's gender beliefs?. Parenting: Science and Practice 2007; 7: 357-66.
26. Özçatal E.Ö. Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2011; 1: 21-39.
27. Aylaz R, Güneş G, Uzun Ö, Ünal S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. STED 2014; 23: 183-9.
28. Noyan İ. Elit bayan sporcular ve kadın akademisyenler ile spor yapmayan kadınların toplumsal cinsiyet rol özelliklerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2006.
29. Başçı B, Giray S. The survey of multivariate analysis for the undergraduate students'attitudes towards communal gender roles: the case of Marmara University. Journal of Life Economics 2016; 3: 117-42.
30. Işıktekin Atalay B, Tozun M, Bugrul N et al. Gender roles attitudes and their correlations with self-esteem in high school students: A cross-sectional study from West of Turkey. Int Res J Social Sci 2016; 5: 8-16.

Ahmet ERGİN	0000-0001-5236-7507
Türker BEKAR	0000-0002-8231-0269
Güliz AYDEMİR ACAR	0000-0002-8170-4530